

by the use of fragments of original works in the synthesis of materials; and reconstruction, when existing shape-generating elements become the basis for own interpretations and references to existing artistic experience. *Practical significance:* Appropriation becomes a means of synthesis and creative expression of Ukrainian artists and is considered as a tool for reproducing certain ideas, shapes, and contents, popularizing the idea of refuting 'pure' originality. It offers new ideas to old meanings and forces one to reconsider conventional concepts. Also, appropriation reveals common connections and references between different eras, cultures and branches of art.

*Key words:* painting on gesso, appropriation, artistic borrowings.

Надійшла до редакції 23.10.2023 р.

УДК 73. 730(477.4) «17»

## ТВОРЧА СПАДЩИНА СКУЛЬПТОРА ІОАННА ГЕОРГІЯ ПІНЗЕЛЯ ЗА ХРОНОЛОГІЄЮ

Енюшіна Катерина Володимирівна – аспірантка кафедри образотворчого мистецтва,

Київський університет ім. Б. Грінченка, м. Київ

<https://orcid.org/0009-0001-2321-0698>

<https://doi.org/10.35619/ucpmk.v46i.695>

[k.eniushina.asp@kubg.edu.ua](mailto:k.eniushina.asp@kubg.edu.ua)

Розглянуто скульптуру Іоанна Георгія Пінзеля, особливості її композиції та способи творення. Зафіксовано неординарний динамізм і готичність форм, що дозволяє відрізнити роботи майстра з-поміж інших. Роботи структуровано за хронологією згідно архівних і біографічних даних про скульптора. За допомогою методу порівняння вдалося встановити часові рамки виконання творів скульптур майстром І.Г. Пінзелем. Це дозволило визначити певні періоди творчості скульптора та географічну концентрацію його робіт. Визначено майстрів, з якими співпрацював митець, та їх вплив на творчу спадщину І.Г. Пінзеля. Зазначено фондові збірки музеїв із найбільшою наявною кількістю скульптур митця. Проаналізовано фактологічні й історіографічні матеріали щодо біографічних відомостей І.Г. Пінзеля. Завдяки подвижницькій діяльності діячів культури (Б. Возницького, Л. Разенкової) збережено спадщину майстра І. Пінзеля для наступних поколінь, що дозволило визначити значення його доробку у європейській історії мистецтва. Зокрема в галузі української барокової скульптури.

*Ключові слова:* І.Г. Пінзель, скульптура, дерево, різьблення, бароко, вітар, сницарство, рельєф, Розп'яття, статуї, декоративно-прикладне мистецтво.

*Постановка проблеми.* Нині для України настав час актуалізації питань, пов'язаних з історією, культурою, традиціями та розумінням свого місця в європейській спільноті. Наразі вітчизняна скульптура епохи бароко у національному науковому просторі ще не достатньо висвітлена. З огляду на цей факт надзвичайно важливим стає дослідження історичних аспектів, що потребують осмислення для гідної репрезентації в європейській спільноті. Вивчення цієї проблематики дозволить уточнити відомості про високохудожні твори української скульптури епохи бароко, зокрема творчість І.Г. Пінзеля. Питання атрибуції його творів з огляду на дискусійні моменти походження скульптора і досі залишаються спірними і потребують додаткової верифікації. Сьогодні в часи усвідомлення національної ідентичності українців гостро стоїть питання щодо важливості збереження спадщини майстра.

*Аналіз останніх досліджень і публікацій.* Дослідженням розвитку української скульптури у різних контекстах і концептуально-проблематичних розрізах займалися чимало вчених. Творчість Іоанна Георгія Пінзеля привернула увагу львівських науковців ще на початку ХХ ст. Однак, фундаментальні праці про львівську барокову скульптуру з'явилися у 1930-х роках. Натомість 1976 р. польський вчений З. Горнунг опублікував окрему книгу, присвячену творчості І.Г. Пінзеля [24]. Також у контексті розвитку скульптури XVII–XVIII ст. унікальність майстра відзначають М. Гембарович [6], А. Будзан [1], М. Моздир [10], С. Оляніна [13], М. Станкевич [18].

Так, 2012 р. у книзі «Мистецтво України та діаспори: дереворізьба сакральна й ужиткова» аналізував творчість І.Г. Пінзеля Б. Тимків [19]; дослідник наголошував на окремих творах майстра та віртуозності їх виконання [19]. Натомість у 2019 р. Б. Шенгера зауважував на біографічних фактах про майстра в своїй книзі «Львівські скульптори та скульптори Львова у XVIII столітті». Зокрема, автор наголошує, що І.Г. Пінзель працював над оформленням екстер'єрів та інтер'єрів церков і костелів Львівщини, Тернопільщини, Івано-Франківщини. Він зафіксував дати благословення шлюбу, хрестин і виплат за роботи майстру [20].

Відкриття та порятунок творчого доробку цього скульптора для України, як представника періоду бароко, належить Б. Возницькому. Мистецтвознавець охарактеризував творчість майстра у

своїх працях. Він навіть увів до наукового обігу поняття «феномен "Майстра Пінзеля"» [2]. Крім того, в 1991 р. учений написав наукову роботу «Проблема інспірацій у творчості Майстра Пінзеля та її вплив на львівську скульптуру другої половини XVIII століття» [3]. Справу Б. Візницького зі збереження, дослідження та популяризації творчості І. Пінзеля продовжив Т. Возняк [4], присвятивши майстру чимало статей. Зокрема, «Пропозиції до життєпису та інтелектуальної біографії Майстра Пінзеля (?–1761)» 2006 р та «Брендування міста Пінзелем» 2016 р.

Запропонували власні трактування існуючих гіпотез щодо творчості і життєвої біографії майстра у своїх статтях О. Новицька «На перехресті двох світів: до життєпису та творчості Іоанна Георгія Пінзеля» 2009 р. [12] та В. Стецько «Пінзель і Тернопільщина» 2013 р. [16], «Таїна Пінзеля» 2012 р. [17]. Авторки висвітлювали окремі аспекти творчості скульптора як яскравого представника західноукраїнської пізньобарокової пластики й основоположника Львівської школи барокової скульптури XVIII ст.

*Мета статті* – структурувати за хронологією творчі роботи скульптора Іоанна Георгія Пінзеля.

*Виклад основного матеріалу.* Найбільш загадковим майстром XVIII ст. є геніальний скульптор, один із найвидатніших митців художньої обробки дерева Іоанн Георгій Пінзель. Про першу частину його життєвого і творчого шляху майже нічого не відомо. Майстер залишив по собі величезний доробок, проте був забутий на 200 р. [7; 7].

Ймовірно, скульптор прибув до Галичини з Сілезії, що є частиною сучасної Польщі, Чехії та Німеччини. Український мистецтвознавець М. Голубець у 1937 р. назвав його шлезьким різьбярер (нині Шльонськ є містом в південній Польщі) [5]. Архівні документи Львова називають його скульптором із Бучача [20]. Але його точне ім'я є залишається загадкою, його могли звати Йоган Георг Пільзе, або Іоанн Георг Пінзель, чи то Ян Георг Пельце, чи Дожовані Джорджі Поцці. Адже відповідно до церковних канонів майстри не підписували свої твори, а могли лише залишити символічний «автограф» [12]. У метричних книгах трапляються такі записи: «Іоан Георгій Пільзе», в іншому випадку – вівтарний скульптор із Бучача «Григорій Пільзе». У книгах-рахунках грошових виплат зазначено прізвище «Пінзель», «Пензель», «Пільце» і «Пільзов». Сьогодні загальноприйнятим у наукових колах є написання імені скульптора – Іоанн Георгій Пінзель.

Описуючи творчість Іоанна Пінзеля, слушно пригадати вислів Б. Возницького про майстра: «Немає сумнівів у тому, що Пінзель був добре ознайомлений з кращими досягненнями світової пластики: він знав твори Мікеланджело Буонарроті та Лоренцо Берніні, баварських та празьких майстрів. Однак, важко знайти аналогії новаторському характеру творів митця в сучасній йому європейській пластичності, бо на тлі її стилістичної еволюції періоду бароко та рококо його скульптури займають особливе місце. Передусім, характерними пошуками нових пластичних форм та ефектів, спрямованих на глибинний пафос образів Святого Письма» [2; 5].

У скульптурах І.Г. Пінзеля проглядається напружений драматизм, психологічна заглибленість персонажів, що проявляється в експресивних формах, досягнутих сміливою і віртуозною обробкою матеріалу. В несподіваних, спірально розгорнутих, ракурсах передані бентежні людські почуття і душевний неспокій. Фігури готично вигнуті з динамічною напругою мускулів оголеного тіла.

На офіційному сайті Львівської національної галереї мистецтв у розділі Музею «Івана Георгія Пінзеля» про феномен митця йдеться лише в кількох реченнях, а саме: «І.Г. Пінзель – один з найталановитіших європейських скульпторів XVIII ст., творчість якого набуває особливого розмаху і сили у 2-й пол. XVIII ст.» [9]. У своїй творчості майстер зумів досягнути досконалості у зображенні містичного та драматичного. Це простежується й у творах, що експонуються в музеї. Серед них – «Розп'яття», «Жертвоприношення Авраама», «Самсон, що роздирає пашу лева», «Ангел» та ін. [9]. Нині більша частина творів майстра зберігається у фондів збірках музеїв Тернополя, Львова, Івано-Франківська. Туди вони потрапили у 60–80-х роках XX ст. завдяки пошуковій роботі наукових експедицій.

Попри всі знищення у період тоталітарного режиму, в часи боротьби з релігією загалом і сакральним мистецтвом зокрема, від 1950 до 2020 років багато зроблено для збереження творчої спадщини видатного скульптора. Але чимало пам'яток, переважно кам'яної пластики, втрачено назавжди, хоча виникає складність і ще й в тому, що на своїх роботах майстер не залишав підпису, монограми чи хронограми.

1996 р. у Львові Б. Возницький зібрав найбільшу колекцію робіт майстра що становить майже 80% від усіх відомих його робіт. Ангели і святі І.Г. Пінзеля набули нового музейного «статусу».

Точна хронологія появи творів майстра, яких наразі відомо майже 150, не встановлена, адже щодо більшості з них відсутні документальні свідчення. Втім, їх авторство атрибутовано на основі порівняльного аналізу. Додаткові характеристики допомагають визначити просторові та часові маркери діяльності митця.

Творчий шлях І.Г. Пінзеля почався з Бучача. В 1740-х роках він з'являється тут, аби працювати при дворі некоронованого короля західної України М. Потоцького. Тут скульптор зустрів архітектора Б. Меретина, з яким пов'язав свою творчість на десятиліття.

Найперші відомі роботи майстра – це кам'яні монументи Яна Непомука (1750 р.) та Богоматері (1751 р.) в околицях Бучача, що свідчать про неабиякий талант і високий рівень його майстерності [3].

На початку 1750 року І.Г. Пінзель отримав замовлення від Яна Каєтана Яблоновського на виконання дерев'яних скульптур для монастирського костелу в Маріямполі (місто в Литві) [26]. Також у 1750 р. скульптор створив вівтар із фігурами Архангелів Михаїла та Гавриїла для парафіяльного костелу в Монастирську (Тернопільська обл.). Тоді ж вівтарі Святого Тадея і Святого Миколая для Успенського костелу Бучача. Зокрема, митець виконав скульптури Святого Вікентія і Франциска Борджія, ангелів, рельєф на тему турецьких війн та Розп'яття, які нині експонуються у залі Тернопільського обласного краєзнавчого музею.

У період 1750–1751 рр. сницар створив скульптурні композиції для Бучацької ратуші: «12 подвигів Геракла», «Давид перемагає Голіафа», «Самсон розриває пашу лева», «Посейдон заспокоює море», «Феміда», «Невільник», «Козак». Наприкінці 1750-х рр. І. Г. Пензель виконав статую Святого Онуфрія для монастиря у с. Рукомиш (Тернопільська обл.).

Ще від середини 1750-х років скульптор разом з архітектором Б. Меретином працювали у Львові та його околицях. 1754 р., цей тандем розробив скульптури для фасаду собору Святого Юра у Львові. Зокрема, дві великі статуї святих Афанасія і Лева на другому поверсі фасадної стіни та фігуру Святого Юра на коні на завершенні фасаду. За них, згідно записів упродовж 1759-1760 рр., митець отримав 37 тис. золотих [3; 105].

У той період І. Г. Пінзель виконував скульптурний ансамбль для побудованого раніше Б. Меретином костелу в с. Годовиця під Львовом. Для великого вівтаря він розробляв динамічні скульптурні композиції, що симетрично розміщені на постаментах і кронштейнах. До їх складу входили окремі скульптурні групи – «Жертвоприношення Авраама», «Самсон роздирає пашу левові», Розп'яття з предстоячими і Богоматір'ю, Іоанном та ангелами, які можна віднести до досягнень світового рівня [6; 137].

На думку Я. Островського впродовж 1754–1755 рр. І. Г. Пінзель міг бути автором декорації мурованого костелу Святої Трійці в селищі Усті Зеленому (Тернопільська обл.) [15].

1755 р. для церкви Покрови Богородиці у Бучачі митець виконав різьблені амвон і бічні вівтарі Святого Миколая і Вознесіння з алегоричними постатями Віри, Мудрості, Мужності, Святого Товія. А також рельєфи – «Відсічення голови Іоанну Предтечі», «Чудо Святого Миколая», «Подорож в Емаус», рельєфи «Ангел-Охоронець» і «Благовіщення» на дияконських дверях храму, царські врата. У 1980-х роках твори ввійшли до постійної експозиції картинної галереї, відділу Тернопільського обласного краєзнавчого музею [16].

Того ж року, за припущеннями мистецтвознавця Т. Маньковського, майстер Пінзель міг створити фігури для головного вівтаря костелу Вознесіння Діви Марії у селищі Наварія (Львівська обл.). Адже цей храм будувався за проєктом Б. Імеретина і до створення головного вівтаря міг бути залучений І.Г. Пінзель [25].

Упродовж 1756–1757 рр. І. Г. Пінзель спільно з Ю. Гертнером створив архітектурну форму вівтарів святих Фелікса де Валуа і Яна де Матадла костелу Тринітаріїв у Львові (храм згорів 1848 р.). Також до цього періоду можна віднести й скульптури Розп'яття для костелу Святого Мартіна, кам'яні статуї на фасадах костелу домініканців та костелу Марії Магдалини, монументальні фігури Богоматері перед храмом Марії Сніжної. Безсумнівним досягненням І. Г. Пінзеля в той час були також Розп'яття для костелу в м. Лопатин і новий вівтар у бернардинському ансамблі монастиря с. Сусідовичі на Львівщині [3; 106].

У період 1755–1758 рр. митець створив скульптурну групу «Святий Фелікс із Дитиною» для костелу у Маринополі (Івано-Франківська обл.).

Після смерті Б. Меретина 1759 р. майстер І.Г. Пінзель повернувся працювати до Бучача. 1760 р. він виконує замовлення на вівтар Марії парафіяльного костелу в Городенці зі скульптурами Святих Анни, Марії, Єлизавети, Йосипа, Якима й ангела.

Наприкінці 1760 р. І. Г. Пінзель востаннє виїхав із Бучача. У той час він опрацьовував дерев'яні скульптури для парафіяльного костелу в селищі Буданів (Тернопільської обл.), зокрема, фігури Ієроніма, Августина, Григорія, Амброзія й ін. [7]. Тоді ж Мартін Урбанік залучає І.Г. Пінзеля до вирізьблення чотирьох дерев'яних скульптур: Івана Хрестителя, святого Домініка, Августина і Миколая для головного вівтаря костелу Божого тіла домініканського монастиря у Львові [26].

Відомо, що вже з 1761 р. І.Г. Пінзель почав працювати з львівським сницарем А. Штилем. Вони вдвох отримали винагороду за два вівтарі, виконані ними для костюлу в м. Монастириськ (Тернопільська обл.). Зокрема статуї Святих Якима, Анни, царя Давида й Авраама [7]. Ці скульптури відрізняються особливою динамічністю – широкими жестами рук й енергійними поворотами голів, що підкреслювало експресію постатей. Обличчя святих – старечі, сухі, кістляві з тонкими рисами – виражають глибокі почуття [6; 136].

Варто погодитися з твердженням В. Стецько, що «найхарактернішим для Пінзеля є мотив «Розп'яття» [17; 47]. Сьогодні авторство І.Г. Пінзеля приписують Розп'яттям із Годовиці, Городенки та Лопатина. Це високомистецькі твори – шедеври творення образу гармонійної духовно досконалої постаті Божого Сина [17; 47].

Виставка творів І. Г. Пінзеля, експонована 1987 р. в історико-архітектурному музеї-заповіднику «Одеський замок», а пізніше Києві, Москві, Львові, Празі, Відні, Вільнюсі та Варшаві, дала можливість познайомитися з творчістю цього визначного митця широким верствам населення [3; 105]. Окремо слід відзначити епохальну персональну виставку робіт майстра І. Г. Пінзеля у паризькому Луврі. Вона відбулася в 2012 р. На ній представлено 27 скульптур митця [4]. Від 31 березня до 22 жовтня 2023 р. пройшла виставка скульптур І.Г. Пінзеля зі збірки Львівської національної галереї мистецтв ім. Б. Возницького у Королівському замку на Вавелі у Кракові.

Нині переважна частина спадщини скульптора представлена на виставці у Львівській національній галереї мистецтв ім. Б. Возницького (у Музеї Пінзеля та Олеському замку). Дещо менша знаходиться у Тернопільському краєзнавчому музеї. Окремі його твори зберігаються у Львівському національному музеї ім. Андрея Шептицького, Івано-Франківському обласному художньому музеї, а також храмі святої Покрови опіки Матері Божої та парафіяльному костелі Бучача, Музеї мистецтв Прикарпаття [3; 105]. Не менш цінні, але дуже мініатюрні дерев'яні скульптурні етюди, – боцетто Іоанна Пінзеля, зберігаються у Баварському національному музеї Мюнхена.

Сьогодні у Музеї «Івана Георгія Пінзеля» Львова можна оглянути врятовані шедеври майстра з костюлів у Годовиці та Городенці. Більшість із годовицьких статуй були передані Львівській державній галереї мистецтв (нині Львівській НГМ ім. Б. Возницького) у 1965 р. [12].

У нинішній час у фондах Тернопільського обласного краєзнавчого музею зберігається 8 скульптур і рельєфів І.Г. Пінзеля. Його ікони та різьба опинилися в музейній збірці із закритих церков Тернопільщини за часів радянської влади [16; 13].

На офіційному сайті Музею мистецтв Прикарпаття подано детальну інформацію про твори, що зберігаються в колекції установи. Так, у рубриці, присвяченій «Відділу сакрального мистецтва», наголошено, що «Відвідувачі музею мають змогу ознайомитися з творами всесвітньо відомого майстра доби бароко Йоганна-Георга Пінзеля, які привезено з напівзруйнованого в радянський час костелу Місіонерів м. Городенки» [11].

Майстер І.Г. Пінзель надав своїм скульптурам внутрішньої одухотвореності, максимальної емоційної напруги, завдяки пластичним ефектам він зміг досягнути правдоподібності у трактуванні своїх персонажів, його творам притаманне виявлення ідей естетизму та барокової гармонії. Все пластичне моделювання статуй у творчості майстра знайшло втілення в сміливих зіставлених планах. У скульптурі митця відчувається ескізна безпосередність, зокрема, що стосується експресивних форм драперій, золочених площин, розташованих під різним нахилом до джерела світла, неймовірних фантастичних заглиблень і опуклостей форм, котрі створюють атрактивні емоційно-художні ефекти [8; 98].

Магія мистецтва І.Г. Пінзеля – ключ до розгадки виникнення оригінальної скульптурної школи. Майстер залишив після себе багато учнів і послідовників. Чимало з них працювало разом з учителем в його майстерні. Майже 40 скульпторів, що були поруч, зазнали виразного впливу творчості І.Г. Пінзеля. Вони утворили унікальну плеяду, яка з плином часу дістала назву «Львівської скульптурної школи XVIII століття» [3; 113].

*Висновки.* Творчий внесок Іоанна Георгія Пінзеля в розвиток барокової скульптури спричинив появу особливої уваги до його спадщини в середині XX ст. Скульптура майстра стала окремим предметом вивчення з часів Б. Возницького. Найкраще збережені твори І.Г. Пінзеля зараз знаходяться в експозиції музеїв Львова, Тернополя, Івано-Франківська та Прикарпаття. До сьогодні більшість робіт різьбярів відреставровані та представлені на виставках в Києві, Львові, Москві, Празі, Відні, Вільнюсі, Варшаві та Кракові. Найбільш визначною для популяризації робіт І.Г. Пінзеля стала епохальна виставка в Луврі.

Наразі відомо майже 150 робіт майстра, на жаль встановити точну хронологію появи цих творів неможливо, через відсутність підписів і документальних свідчень. Але на основі порівняльного аналізу скульптури атрибутовані. Це дозволило структурувати роботи І.Г. Пінзеля за періодизацією їх створення.

Так, окремим питанням нині стоїть уточнення атрибуції творів скульптора та його учнів. Також важливими у сенсі збереження спадщини І.Г. Пінзеля та його школи є питання консервації та реставрації.

#### Список використаної літератури

1. Будзан А. Різьба по дереву в Західних областях України (XIX–XX). Київ : Вид-во АН УРСР, 1960. 106 с.
2. Возницький Б. Феномен «Майстра Пінзеля». *Іоанн Георг Пінзель. Скульптура. Перетворення* : альбом. Київ : Грані-Т, 2007. С. 5–6.
3. Возницький Б. Проблема інспірацій у творчості Майстра Пінзеля та її вплив на львівську скульптуру другої половини XVIII століття. *Українське бароко та європейський контекст* / Ін-т миств., фольклору та етнографії ім. М.Т. Рильського АН УРСР, Ін-т мистецтв Польської АН ; редкол. О. К. Федорук (відп. ред.) [та ін.]. Київ : Наук. думка, 1991. С. 105.
4. Возняк Т. Брендування міста Пінзелем. Оpubліковано 03.02.2016 р. URL: [https://zaxid.net/statti\\_tag50974](https://zaxid.net/statti_tag50974) (дата звернення: 06.11.2023).
5. Голубець М. Мистецтво. Історія української культури, вид. І. Крип'якевич. Львів, 1937. 581 с.
6. Гембарович М. Скульптура та різьблення. *Історія українського мистецтва*: у 6 т. Київ : УРЕ, 1968. Т. 3. Мистецтво другої половини XVII–XVIII ст. С. 136–140.
7. Іоанн Георг Пінзель. Перетворення Скульптура / Альбом. Київ : Грані-Т, 2007. 152. С. 5–7.
8. Кривавич Д. Львівська барокова скульптура: джерела інспірації. *Українське бароко та європейський контекст* / Ін-т миств., фольклору та етнографії ім. М.Т. Рильського АН УРСР, Ін-т мистецтв Польської АН ; редкол. О. К. Федорук (відп. ред.) [та ін.]. Київ : Наук. думка, 1991. С. 96.
9. Львівська національна галерея мистецтв ім. Б. Возницького. Офіційний сайт. Оpubліковано 2023 р. URL: <http://lvivgallery.org.ua/> (дата звернення: 01.11.2023).
10. Моздир М. Українська народна дерев'яна скульптура. Київ : Наук. думка, 1980. 186 с.
11. Музей мистецтв Прикарпаття. Офіційний сайт. Оpubліковано 2023 р. URL: <http://artmuseum.org.ua/> (дата звернення: 02.11.2023).
12. Новицька О. На перехресті двох світів: до життєпису та творчості Іоанна Георга Пінзеля. *Вісник Прикарпат. ун-ту. Мистецтвознавство*. Вип. 17–18. Івано-Франківськ, 2009–2010. С. 98–107.
13. Оляніна С. В. Український іконостас XVIII–XIX ст. у структурі православного храму. Архітектурно-мистецька сутність та принципи реставрації : дис... канд. архітектури: 18.00.0 / Нац. акад. образотворчого мистецтва та архітектури. Київ, 2005. 221 с.
14. Островський Ян К. Парафіяльний костел всіх святих у Годовиці. *Часопис «І»*. 2013. Ч. 72. URL: [http://www.ji.lviv.ua/n72texts/Parafialnyj\\_kostel\\_u\\_Godovyci.htm](http://www.ji.lviv.ua/n72texts/Parafialnyj_kostel_u_Godovyci.htm). Оpubліковано в 2013 р. (дата звернення: 01.11.2023).
15. Островський Ян К. Проблеми художньої майстерності у львівській скульптурі школи Майстра Пінзеля. *Українське бароко та європейський контекст* / Ін-т миств., фольклору та етнографії ім. М.Т. Рильського АН УРСР, Ін-т мистецтв Польської АН; редкол. О. К. Федорук (відп. ред.) [та ін.]. Київ : Наук. думка, 1991. С. 148.
16. Стецько В. Відображення творчості Іоанна Георгія Пінзеля у збірці Тернопільського обласного краєзнавчого музею. *Музеї Тернопільщини* 36. наук. пр.: Т. 8 / Тернопільський осередок НТШ / ред. Е. Бистрицька. Тернопіль : ТзОВ «Терно-граф», 2013. С. 475–495.
17. Стецько В. [Передмова]. Таїна Пінзеля: альбом / упоряд. та передм. В. Стецько. Київ : Майстер книг, 2012. С. 13–60.
18. Станкевич М. Українське художнє дерево XVI–XX ст. Львів, 2002. 480 с.
19. Тимків Б. Мистецтво України та діаспори: дерево різьба сакральна й ужиткова. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2012. 159 с.
20. Шенгера Б. Львівські скульптори та скульптори Львова XVIII століття. Львів, 2019. С. 148–153.
21. Школьна О.В. Великосвітські мануфактури князів Радзивіллів XVIII–XIX століть на теренах Східної Європи. Київ : Ліра-К, 2018. С. 166–174.
22. Школьна О.В. Методологічні засади здійснення наукового дослідження за спеціальністю 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація». *Наук. журнал. Художня культура*. 2020. С. 54–64.
23. Школьна О.В. Скульптура Києво-Межигірської фаянсової фабрики в світлі архівних даних. *Зб. наук. праць із мистецтвознавства*. Вип. 14. Київ : Фенікс. 2018. С. 261–274.
24. Hornung Z. Majster Pinsel snycerz. Karta z dziejów polskie jrzeźbyrokowej. *Wroclawskietowarzystwonaukowe. Rozprawykomisjihistoriisztuki*. Wrocław, 1976. Т. X. 194 s.
25. Mańkowski T. Lwowska rzeźbarokokowa. Lwów, 1937. URL: <https://polona.pl/item-view/06f55788-725c-4b42-a8fa-cf68c30ba318?page=14> (дата звернення: 10. 11. 2023 р).
26. Pinsel. AR Офіційний сайт. Оpubліковано в 2023 р. URL: <https://pinsel-ar.com/bocetto-jogana-georgiya-pinzelya-obstavini-ta-seredovishhe-stvorenniya/> (дата звернення: 01. 11. 2023 р.).

#### Список використаної літератури

1. Budzan A. Rizba po derevu v Zakhidnykh oblastiakh Ukrainy (KhKh–KhKh). Kyiv : Vyd-vo AN URSR, 1960. 106 s.
2. Voznytskyi B. Fenomen «Maistra Pinzelia». Ioann Heorh Pinzel. Skulptura. Peretvorennia : albom. Kyiv : Hrani-T, 2007. S. 5–6.

3. Voznytskyi B. Problema inspiratsii u tvorchosti Maistra Pinzelia ta yii vplyv na lvivsku skulpturu druhoi polovyny KhVIII stolittia. *Ukrainske baroko ta yevropeyskyi kontekst / In-t mystv., folkloru ta etnohrafii im. M.T. Rylskoho AN URSS, In-t mystetstv Polskoi AN ; redkol. O. K. Fedoruk (vidp. red.) [ta in.].* Kyiv : Nauk. dumka, 1991. S. 105.
4. Vozniak T. Brenduvannia mista Pinzelem. Opublikovano 03.02.2016 r. URL: [https://zaxid.net/statti\\_tag50974.\(data zvernennia: 06.11.2023\).](https://zaxid.net/statti_tag50974.(data zvernennia: 06.11.2023).)
5. Holubets M. *Mystetstvo. Istoriia ukrainskoi kultury*, vyd. I. Krypiakievych. Lviv, 1937. 581 s.
6. Gembarovych M. *Skulptura ta rizblennia. Istoriia ukrainskoho mystetstva: u 6 t.* Kyiv: URE, 1968. T. 3. *Mystetstvo druhoi polovyny KhVII–KhVIII st.* S. 136–140.
7. Ioann Heorh Pinzel. *Peretvorennia Skulptura / Albom.* Kyiv : Hrani-T, 2007. 152. S. 5–7.
8. Kravavych D. *Lvivska barokova skulptura: dzherela inspiratsii. Ukrainske baroko ta yevropeyskyi kontekst / In-t mystv., folkloru ta etnohrafii im. M.T. Rylskoho AN URSS, In-t mystetstv Polskoi AN ; redkol. O. K. Fedoruk (vidp. red.) [ta in.].* Kyiv : Nauk. dumka, 1991. S. 96.
9. *Lvivska natsionalna halereia mystetstv im. Borysa Voznytskoho.* Ofitsiinyi sait. Opublikovano 2023 r. URL: [http://lvivgallery.org.ua/\(data zvernennia: 01.11.2023\).](http://lvivgallery.org.ua/(data zvernennia: 01.11.2023).)
10. Mozdyr M. *Ukrainska narodna dereviana skulptura.* Kyiv : Nauk. dumka, 1980. 186 s.
11. *Muzei mystetstv Prykarpattia.* Ofitsiinyi sait. Opublikovano 2023 r. URL: [http://artmuseum.org.ua/\(data zvernennia: 02.11.2023\).](http://artmuseum.org.ua/(data zvernennia: 02.11.2023).)
12. Novytska O. Na perekhrestii dvokh svitiv: do zhyttiepysu ta tvorchosti Ioanna Heorha Pinzelia. *Visnyk Prykarp. un-tu. Mystetstvoznavstvo.* Vyp. 17–18. Ivano-Frankivsk, 2009–2010. S. 98–107.
13. Olianina S. V. *Ukrainskyi ikonostas XVIII–XIX st. u strukturi pravoslavnoho khramu. Arkhitekturno-mystetska sutnist ta pryntsyipy restavratsii : dys. kand. arkhitektury: 18.00.0 / Nats. akad. obrazotvorchoho mystetstva ta arkhitektury.* Kyiv, 2005. 221 s.
14. Ostrovskyi Yan K. *Parafialnyi kostel vsikh sviatykh u Hodovytsi.* Chasopys «I». 2013. Ch. 72. URL: [http://www.ji.lviv.ua/n72texts/Parafialnyj\\_kostel\\_u\\_Godovytsi.htm](http://www.ji.lviv.ua/n72texts/Parafialnyj_kostel_u_Godovytsi.htm). Opublikovano v 2013 r.(data zvernennia: 01.11.2023).
15. Ostrovskyi Yan K. *Problemy khudozhnoi maisternosti u lvivskii skulpturi shkoly Maistra Pinzelia. Ukrainske baroko ta yevropeyskyi kontekst / In-t mystv., folkloru ta etnohrafii im. M.T. Rylskoho AN URSS, In-t mystetstv Polskoi AN; redkol. O. K. Fedoruk (vidp. red.) [ta in.].* Kyiv : Nauk. dumka, 1991. S. 148.
16. Stetsko V. *Vidobrazhennia tvorchosti Ioanna Heohiia Pinzelia u zbirtsi Ternopilskoho oblasnoho kraieznavchoho muzeiu. Muzei Ternopilshchyny Zb. nauk. pr.: T. 8. / Ternopilskyi osередok NTSh / red. E. Bystrytska. Ternopil : TzOV «Terno-hraf», 2013. S. 475–495.*
17. Stetsko V. [Peredmova]. *Taina Pinzelia: albom / uporiad. ta peredm. V. Stetsko.* Kyiv : Maister knyh, 2012. S. 13–60.
18. Stankevych M. *Ukrainske khudozhnie derevo XVI–XX st.* Lviv, 2002. 480 s.
19. Tymkiv B. *Mystetstvo Ukrainy ta diaspori: derevorizba sakralna y uzhytkova.* Ivano-Frankivsk : Nova Zoria, 2012. 159 s.
20. Shenhera B. *Lvivski skulptory ta skulptory Lvova KhVIII stolittia.* Lviv, 2019. S. 148–153.
21. Shkolna O.V. *Velykosvitski manufaktury kniaziv Radzyvilliv KhVIII–KhIX stolit na terenakh Skhidnoi Yevropy.* Kyiv : Lira-K, 2018. S. 166–174.
22. Shkolna O.V. *Metodolohichni zasady zdiisnennia naukovoho doslidzhennia za spetsialnistiu 023 – «Obrazotvorche mystetstvo, dekorativne mystetstvo, restavratsiia».* Nauk. zhurnal. *Khudozhnia kultura.* 2020. S. 54–64.
23. Shkolna O.V. *Skulptura Kyievo-Mezhyhirskoi faiansovoi fabryky v svitli arkhivnykh danykh.* Zb. nauk. prats iz mystetstvoznavstva. Vyp. 14. Kyiv : Feniks. 2018. S. 261–274.
24. Hornung Z. *Majster Pinsel snycerz. Karta z dziejów polskie jrzeźbyrokowej.* Wrocławskietowarzystwonaukowe. *Rozprawykomisjihistoriisztuki.* Wrocław, 1976. T. X. 194 s.
25. Mańkowski T. *Lwowska rzeźbarokokowa.* Lwów, 1937. URL: <https://polona.pl/item-view/06f55788-725c-4b42-a8fa-cf68c30ba318?page=14> (data zvernennia: 10. 11. 2023r). *Pinsel. AR* Ofitsiinyi sait. Opublikovano v 2023 r. URL: [https://pinsel-ar.com/bocetto-jogana-georgiya-pinzelya-obstavini-ta-seredovishhe-stvorennia/\(data zvernennia: 01. 11. 2023 r.\)](https://pinsel-ar.com/bocetto-jogana-georgiya-pinzelya-obstavini-ta-seredovishhe-stvorennia/(data zvernennia: 01. 11. 2023 r.)).

## THE CREATIVE HERITAGE OF THE SCULPTOR JOHN GEORG PINSEL BY CHRONOLOGY

**Eniushina Kateryna** – postgraduate student at the Department of Fine Arts,  
Faculty of Fine Arts and Design Borys Grinchenko Kyiv University

The article deals with the sculpture of John George Pinsel, the peculiarities of its composition and methods of creation. The author notes the extraordinary dynamism and gothicism of the forms, which allows us to distinguish the master's works from others. The works are structured chronologically according to archival and biographical data about the sculptor. Using the method of comparison, it was possible to establish the timeframe of the sculptures by I.G. Pinsel. This made it possible to determine certain periods of the sculptor's work and the geographical concentration of his works. The masters with whom the artist collaborated and their influence on the creative heritage of I.G. Pinsel are identified. The stock collections of museums with the largest number of sculptures by the artist are indicated.

The factual and historiographical material on the biographical information of I. G. Pinzel are analyzed. Thanks to the ascetic activity of cultural figures (B. Voznytskyi, L. Razenkova), the heritage of the master I.G. Pinsel's heritage was preserved for future generations, which made it possible to determine the significance of his work in European art history. In particular, in the field of Ukrainian Baroque sculpture.

**Key words:** I.G. Pinsel, sculpture, wood, carving, Baroque, altar, sculpture, relief, crucifixion, statues, arts and crafts.

UDC 73. 730(477.4) «17»

**THE CREATIVE HERITAGE OF THE SCULPTOR JOHN GEORG PINSEL BY CHRONOLOGY****Eniushina Kateryna** – postgraduate student at the Department of Fine Arts,  
Faculty of Fine Arts and Design Borys Grinchenko Kyiv University

The purpose of this article is to structure according to chronology the creative works of the sculptor John George Pinzel, according to archival and biographical data about the master.

*Research methodology.* A scientific toolkit was applied, which includes a set of principles, approaches and methods. The study includes the principles of scientific reliability and comprehensiveness. To achieve the goal and fulfill the tasks formulated in the article, art history, historical, cultural and restoration approaches are used. To obtain substantiated conclusions of the study, hermeneutical, axiological, historical-chronological, comparative, historical-cultural, cross-cultural, typological, formal-stylistic, iconographic and iconological, method of art criticism and artistic-compositional analysis were applied.

*Results.* The significant creative contribution of John George Pinzel in the development of baroque sculpture of Ukraine is revealed. The number of known preserved works of the master and the periodization of their creation are determined. The works are structured according to the chronology of their performance, according to known facts and historical references.

Key persons who influenced the creative path of the sculptor were identified. The article indicates exhibitions at which sculptural works of I.G. Pinzel. The actual places of exhibiting the sculptures of the master are fixed. It is noted the importance of conservation and restoration of the sculptor's works in the context of preserving his heritage as an artistic heritage of Ukraine.

*Novelty.* The article attempts to structure according to the chronology of the sculpture of John George Pinzel. They are investigated taking into account factual and historical data about the life and work of the master. The years and centers of existence of works of art, as well as their belonging to specific temples, are indicated. The creative path of the sculptor was traced from the very first works recorded in time to the last completed ones.

*Practical significance.* The information contained in the article can be useful for students when studying Ukrainian sculpture of the Baroque era, leading schools and masters of this period. Structuring the works of the master according to the chronology of creation will make it possible to more accurately trace the creative path of the sculptor.

*Key words:* decorative and applied art, figurative art, I.G. Pinzel, sculpture, wood, carving, baroque, altar, snitching, relief, crucifixion, statues, arts and crafts.

Надійшла до редакції 3.11.2023 р.

УДК 787.42

**СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДЕННЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ЛЮТНЕВОЇ МУЗИКИ  
ЕПОХИ БАРОКО ДЛЯ БАНДУРИ****Сторонянська Марта-Маргарета** – аспірантка кафедри теорії музики,  
Львівська національна музична академія ім. М.В. Лисенка, м. Львів  
<https://orcid.org/0000-0003-4150-6035>  
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.v46i.696>  
[margareta.storonianska@gmail.com](mailto:margareta.storonianska@gmail.com)

«Так само, як існує велика відстань між граматикуою та декламацією, існує нескінченна відстань між нотним записом та манерою гарного виконання»  
(Франсуа Куперен. Мистецтво гри на клавесині)<sup>1</sup>

Стаття присвячена дослідженню специфіки перекладення лютневої музики епохи бароко для бандури. Розглянуто особливості стилю *brisé* та принципу *inégalité*, а також висвітлено низку аспектів необхідних для перекладу та інтерпретації. Відзначені виконавські труднощі, запропоновані способи їх подолання. Особливу увагу приділено опису виконання *notes inégales*. Надано стислу систематизацію французьких лютневих орнаментів барокової доби та узагальнено особливості їх виконання на бандурі.

*Ключові слова:* французьке бароко, барокова лютнева музика, *style brisé*, *notes inégales*, жанр, стиль, виразальні засоби, бандура, перекладення для бандури.

*Постановка проблеми.* В умовах сьогодення бандурне мистецтво є невід'ємною частиною українського та європейського мистецтва. Стрімка еволюція інструмента та бурхливий розвиток виконавства сприяє розширенню репертуарних рамок за допомогою не лише створення оригінального репертуару, а й перекладень творів різних жанрів та віддалених епох. Історично склалося, що в XVI-XVII столітті, коли у час розквіту та піднесення органної, клавірної та лютневої музики, бандури, як